Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (nionde avdelningen)

den 13 mars 2025*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 93/13/EEG – Oskäliga avtalsvillkor i konsumentavtal – Artiklarna 6.1 och 7.1 – Likvärdighetsprincipen – Avtal om hypotekslån – Villkor enligt vilket konsumenten ska betala de omkostnader som uppkommer i samband med avtalet – Fastställelsetalan om ogiltighet – Preskriptionsfrist för talan om återbetalning av felaktigt betalade belopp – Olika preskriptionsfrister gäller för en fastställelsetalan om ett avtalsvillkors ogiltighet respektive för en talan om återbetalning som grundar sig på att ett avtalsvillkor har fastställts vara ogiltigt”

I mål C-230/24,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Juzgado de Primera Instancia nº 8 de A Coruña (Förstainstansdomstol nr 8 i A Coruña, Spanien) genom beslut av den 12 mars 2024, som inkom till EU-domstolen den 26 mars 2024, i målet

**MF**

mot

**Banco Santander SA,**

meddelar

DOMSTOLEN (nionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden N. Jääskinen samt domarna M. Condinanzi och R. Frendo (referent),

generaladvokat: D. Spielmann,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Banco Santander SA, genom G. Fernández-Bravo, C. García Vega och J. Rodríguez Cárcamo, abogados,

* Rättegångsspråk: spanska.

– Spaniens regering, genom A. Pérez-Zurita Gutiérrez, i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom I. Galindo Martín och P. Kienapfel, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av likvärdighetsprincipen och av artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan konsumenten MF och bolaget Banco Santander SA (nedan kallat Banco Santander eller banken). Målet rör en talan om fastställelse av att ett oskäligt avtalsvillkor i ett låneavtal är ogiltigt.

### Tillämpliga bestämmelser

#### *Unionsrätt*

3 I artikel 6.1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten …”

4 I artikel 7.1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.”

#### *Spansk rätt*

*Konsumentskyddslagen*

5 Genom Real Decreto Legislativo 1/2007, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (kungligt lagstiftningsdekret 1/2007 om godkännande av den omarbetade lydelsen av den allmänna lagen om skydd för konsumenter och användare samt andra kompletterande lagar), av den 16 november 2007 (BOE nr 287, 30 november 2007, s. 49181), godkändes den omarbetade lydelsen av denna lag, ändrad genom lag 5/2019 (nedan kallad konsumentskyddslagen).

6 I artikel 82 (”Begreppet oskäliga avtalsvillkor”) i konsumentskyddslagen föreskrivs följande:

”1. Med oskäliga avtalsvillkor avses villkor som inte har varit föremål för individuell förhandling och alla förfaranden för vilka samtycke ej uttryckligen har lämnats, vilka i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten eller användaren.

…

3. Frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt ska bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller i något annat avtal som det är beroende av.

…”

7 I artikel 83 (”Oskäliga avtalsvillkors ogiltighet och avtalets bestånd”) i konsumentskyddslagen föreskrivs följande:

”Oskäliga avtalsvillkor är i sig ogiltiga och ska behandlas som om de inte utgör en del av avtalet. Efter att ha hört parterna, beslutar domstolen att de oskäliga villkoren i avtalet är ogiltiga. Avtalet fortsätter emellertid att vara bindande för parterna enligt samma lydelse, om avtalet kan bestå utan de oskäliga villkoren.

…”

*Civillagen*

8 Artikel 6.3 i Código Civil (civillagen) har följande lydelse:

”Rättshandlingar som strider mot tvingande lag och legala förbud är ogiltiga, såvida det inte däri föreskrivs någon annan rättsföljd vid överträdelse.”

9 I artikel 1303 i civillagen föreskrivs följande:

”När en avtalsförpliktelse förklarats ogiltig ska vardera parten till sin motpart ge åter det som utgått enligt avtalet jämte avkastning däråa, eller köpeskillingen jämte ränta …”

10 Vid tidpunkten för undertecknandet av det i det nationella målet aktuella avtalet om hypotekslån föreskrevs följande i artikel 1964 i civillagen:

”Anspråk på att utfå intecknad fordran ur fast egendom preskriberas efter tjugo år. Enskilda fordringar för vilka ingen särskild preskriptionstid gäller preskriberas efter femton år.”

11 Under nämnda avtals löptid ändrades artikel 1964 i civillagen genom Ley 42/2015 de reforma de la Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lag 42/2015 om ändring av lag 1/2000 om civilprocessen) av den 5 oktober 2015 (BOE nr 239 av den 6 oktober 2015, s. 90240). Denna ändring innebar att bestämmelsen fick följande lydelse:

”1. Anspråk på att utfå intecknad fordran ur fast egendom preskriberas efter tjugo år.

2. Enskilda fordringar för vilka ingen särskild preskriptionstid gäller preskriberas fem år efter det att fordringen anses tillkommen. Vad gäller fordringar och förpliktelser som har sin grund i varaktiga avtal börjar preskriptionstiden att löpa varje gång då avtalsparten underlåter att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet.”

## Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

12 Den 19 januari 2009 ingick MF ett avtal om hypotekslån med Banco Santander. Enligt ett villkor i detta avtal skulle MF, i egenskap av låntagare, bära alla omkostnader hänförliga till ingåendet av avtalet, såsom kostnader för att förbereda transaktionen, skatter och avgifter i samband med ansökan om inteckning och inskrivning i fastighetsregistret, förvaltningskostnader samt kostnader i samband med ändring eller uppsägning av avtalet (nedan kallat omkostnadsklausulen).

13 Den 27 februari 2023 väckte MF talan vid Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de A Coruña (Förstainstansdomstol nr 8 i A Coruña, Spanien), som är hänskjutande domstol i förevarande mål, och yrkade att den skulle fastställa att omkostnadsklausulen var ogiltig på grund av att den var oskälig. MF yrkade även att Banco Santander skulle förpliktas att återbetala ett belopp motsvarande hälften av notariearvodet och samtliga kostnader för inskrivning i fastighetsregistret, jämte lagstadgad ränta.

14 Banco Santander gjorde gällande att MF:s talan var preskriberad i den del den avsåg återbetalning av nämnda belopp och anförde därvid följande. När avtalet om hypotekslån ingicks gällde visserligen enligt artikel 1964 i civillagen en preskriptionstid på femton år för en fordran av aktuellt slag. Denna preskriptionstid har dock sedan dess ändrats genom lag nr 42/2015 och är numera endast fem år.

15 Den hänskjutande domstolen har i sin begäran om förhandsavgörande anfört att den hyser tvivel om huruvida det, mot bakgrund av likvärdighetsprincipen, är möjligt att ha olika preskriptionsregler för en fastställelsetalan om ett påstått oskäligt avtalsvillkors ogiltighet respektive för en talan om återbetalning som grundar sig på att ett avtalsvillkor har fastställts vara ogiltigt, såsom den som förs av MF i det nationella målet.

16 Enligt den hänskjutande domstolen finns det i den spanska rättsordningen nämligen varken någon rättsregel eller rättspraxis som tillåter att preskriptionstiden för en fastställelsetalan om ett avtalsvillkors ogiltighet är en annan än den som gäller för en talan som grundar sig på rättsverkningarna av att ett avtalsvillkor fastställts vara ogiltigt.

17 Det är mot den nu angivna bakgrunden som Juzgado de Primera Instancia nº 8 de A Coruña (Förstainstansdomstol nr 8 i A Coruña) har beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Strider det mot likvärdighetsprincipen och direktiv [93/13] att tillämpa möjligheten att göra åtskillnad mellan ogiltighet på grund av oskälighet och ogiltighetsrättsföljden återgång, vilken innebär att talepreskription inte gäller i fråga om ogiltighet, men däremot i fråga om återgång på grund av ogiltighet, när det i spansk nationell rätt inte finns någon rättsregel eller rättspraxis enligt vilken denna åtskillnad tillämpas på andra rättsförhållanden?”

**Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning**

18 Banco Santander har gjort gällande att begäran om förhandsavgörande ska avvisas, eftersom den hänskjutande domstolen inte har angett exakt vilken nationell bestämmelse som skulle innebära en mer förmånlig reglering såvitt gäller möjligheten att föra talan på grundval av åsidosättande av nationell rätt jämfört med möjligheten att föra talan på grundval av åsidosättande av unionsrätten. Enligt banken har EU-domstolen således inte tillgång till de uppgifter om spansk rätt som den behöver för att kunna pröva huruvida likvärdighetsprincipen tillgodoses.

19 EU-domstolen gör i denna del följande bedömning. Av fast rättspraxis framgår att det uteslutande ankommer på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. De frågor som ställs av nationella domstolar presumeras vara relevanta. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen eller giltigheten av en unionsrättslig regel, såvida det inte är uppenbart att den begärda tolkningen inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågeställningen är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på den fråga som ställts (dom av den 12 december 2024, Kutxabank, C-300/23, EU:C:2024:1026, punkt 59 och där angiven rättspraxis).

20 Det ska även påpekas att likvärdighetsprincipen innebär att de bestämmelser för genomförande av unionsrätten som omfattas av varje medlemsstats nationella rättsordning enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi inte får vara mindre förmånliga än de bestämmelser som reglerar nationella förhållanden av liknande slag (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 maj 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, punkt 22 och där angiven rättspraxis).

21 I sin begäran om förhandsavgörande har den hänskjutande domstolen dock angett att det i spansk rätt finns ett antal typer av talan som grundar sig på rättsverkningarna av konstaterad ogiltighet och för vilka preskriptionsreglerna inte skiljer sig från de regler som gäller för fastställelsetalan om ogiltighet.

22 Detta innebär, enligt den hänskjutande domstolen, att i den spanska rättsordningen är förutsättningarna för att föra talan om återbetalning på grundval av att ett oskäligt avtalsvillkor fastställts vara ogiltigt mindre förmånliga än de förutsättningar som gäller för en liknande talan som grundar sig på rättsverkningarna av en konstaterad ogiltighet.

23 EU-domstolen finner inte heller att det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten, i synnerhet tolkningen av likvärdighetsprincipen, saknar betydelse för det avgörande som den hänskjutande domstolen ska meddela eller att den begärda tolkningen av de i tolkningsfrågan angivna unionsbestämmelserna saknar samband med saken i det nationella målet.

24 Den spanska regeringen har också ifrågasatt huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning. Den anser nämligen att begäran bygger på den felaktiga premissen att det i den spanska rättsordningen finns lagstiftning eller rättspraxis som rent allmänt innebär att en talan om återbetalning grundad på en konstaterad ogiltighet omfattas av samma preskriptionsregler som en fastställelsetalan om ogiltighet. Europeiska kommissionen har uttryckt samma tvivel kring att det i spansk rätt skulle finnas en nationell regel av det slag som den hänskjutande domstolen har hänvisat till.

25 Det ska dock påpekas att det inte ankommer på EU-domstolen att, inom ramen för det system för samarbete mellan domstolar som införts genom artikel 267 FEUF, kontrollera eller ifrågasätta huruvida den nationella domstolens tolkning av den nationella rätten är korrekt, eftersom det endast är den domstolen som är behörig att göra en sådan tolkning. När EU-domstolen ska pröva en begäran om förhandsavgörande från en nationell domstol ska den således utgå från den tolkning av den nationella rätten som den hänskjutande domstolen har gjort (se, analogt, dom av den 12 december 2024, Volvo Group Belgium, C-436/23, EU:C:2024:1023, punkt 18 och där angiven rättspraxis).

26 Av det nu anförda följer att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning.

**Prövning av tolkningsfrågan**

27 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 samt likvärdighetsprincipen ska tolkas på så sätt att de utgör hinder för en nationell lagstiftning eller rättspraxis som innebär att någon preskriptionsfrist inte gäller för en fastställelsetalan om att ett oskäligt villkor i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument är ogiltigt, men däremot för en talan om återbetalning som grundar sig på att ett sådant avtalsvillkor har fastställts vara ogiltigt, när det i den nationella rättsordningen i andra fall inte görs en sådan åtskillnad i preskriptionsavseende mellan en talan som grundar sig på rättsverkningarna av en konstaterad ogiltighet och en fastställelsetalan om ogiltighet.

28 Den hänskjutande domstolen har preciserat att det i spansk rätt i princip inte finns något fall där ogiltighet och rättsverkningar på grund av ogiltighet omfattas av två olika preskriptionsregleringar.

29 I detta avseende ska det påpekas att det framgår av rättspraxis att artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas på så sätt att ett avtalsvillkor som förklarats vara oskäligt i princip ska anses aldrig ha existerat, vilket innebär att det inte kan ha någon verkan gentemot konsumenten. Om en domstol fastställer att ett sådant avtalsvillkor är oskäligt, ska detta därmed i princip medföra att konsumentens rättsliga och faktiska situation återställs till den situation som konsumenten hade befunnit sig i om avtalsvillkoret inte hade förelegat. Ett oskäligt avtalsvillkor om betalning av belopp som det visar sig att konsumenten inte skulle ha behövt betala ska således lämnas utan avseende av en nationell domstol, vilket i sin tur i princip innebär att redan utförda prestationer ska återgå och att konsumenten därmed har rätt till återbetalning av de felaktigt betalade beloppen (dom av den 9 juli 2020, Raiffeisen Bank och BRD Groupe Société Générale, C-698/18 och C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 54 och där angiven rättspraxis).

30 Av rättspraxis framgår dock att konsumentskyddet inte är absolut och att det är förenligt med unionsrätten att, av rättssäkerhetshänsyn, fastställa rimliga talefrister med prekluderande verkan (dom av den 22 april 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 57).

31 Vidare framgår att artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som innebär att någon preskriptionsfrist inte gäller för en fastställelsetalan om att ett oskäligt villkor i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument är ogiltigt, men däremot för en talan om återbetalning som grundar sig på att ett sådant avtalsvillkor har fastställts vara ogiltig. Detta gäller dock under förutsättning att denna preskriptionsfrist inte är mindre förmånlig än den som gäller för en liknande talan i nationell rätt (likvärdighetsprincipen) och inte medför att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionens

rättsordning, i synnerhet direktiv 93/13 (effektivitetsprincipen) (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2020, Raiffeisen Bank och BRD Groupe Société Générale, C-698/18 och C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 58, och dom av den 8 september 2022, D.B.P. m.fl. (Hypotekslån i utländsk valuta), C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, punkt 90).

32 Vad särskilt gäller likvärdighetsprincipen, som tolkningsfrågan avser, ska det erinras om att iakttagandet av denna princip kräver att den aktuella nationella regeln tillämpas på samma sätt på en talan om åsidosättande av unionsrätten och en likartad – vad gäller ändamål och grund – talan om åsidosättande av nationell rätt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2020, Raiffeisen Bank och BRD Groupe Société Générale, C-698/18 och C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 76 och där angiven rättspraxis).

33 Det nu sagda innebär följande. Direktiv 93/13 och likvärdighetsprincipen utgör inte hinder för att en talan om återbetalning som grundar sig på att ett oskäligt avtalsvillkor fastställts vara ogiltigt måste väckas inom viss tid, samtidigt som en fastställelsetalan om ett sådant avtalsvillkors ogiltighet inte omfattas av någon preskriptionsfrist. Detta gäller dock under förutsättning att den angivna preskriptionsfristen inte är mindre förmånlig än den som gäller för en likartad – vad gäller ändamål och grund – talan om åsidosättande av nationell rätt.

34 I förevarande fall ankommer det på den hänskjutande domstolen att göra en jämförelse mellan de i det nationella målet aktuella taleformerna och de andra typer av talan i nationell rätt som den har hänvisat till i sin begäran om förhandsavgörande och pröva huruvida det finns likheter vad gäller ändamål, grund och väsentliga inslag (se, analogt, dom av den 9 juli 2020, Raiffeisen Bank och BRD Groupe Societé Générale, C-698/18 och C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 77).

35 Vid denna prövning ska den hänskjutande domstolen således kontrollera huruvida det i den spanska rättsordningen, på andra områden än de som omfattas av direktiv 93/13, föreskrivs typer av talan som grundar sig på rättsverkningarna av en konstaterad ogiltighet och som, med avseende på ändamål, grund och väsentliga inslag, är likartade med den typ av talan som förs av MF i det nationella målet, men som enligt nationell rätt eller rättspraxis likväl inte omfattas av en preskriptionsfrist som är jämförbar med den som gäller för den typen av talan. Om så visar sig vara fallet får den nationella lagstiftning där preskriptionsfristen för den typ av talan som förs av MF i det nationella målet föreskrivs anses strida mot likvärdighetsprincipen.

36 Vid sådana förhållanden finner EU-domstolen att det ankommer på den hänskjutande domstolen att, mot bakgrund av ovan i punkterna 32–35 angivna omständigheter, kontrollera huruvida likvärdighetsprincipen är tillgodosedd (se, analogt, dom av den 26 september 2018, Staatssecretaris van Veiligheid en justitie (Överklagandets suspensiva verkan), C-180/17, EU:C:2018:775, punkt 42 och där angiven rättspraxis).

37 Av det ovan anförda följer att tolkningsfrågan ska besvaras enligt följande. Artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 samt likvärdighetsprincipen ska tolkas på så sätt att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning eller rättspraxis som innebär att någon preskriptionsfrist inte gäller för en fastställelsetalan om att ett oskäligt villkor i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument är ogiltigt, men däremot för en talan om återbetalning som grundar sig på att ett sådant avtalsvillkor har fastställts vara ogiltigt. Detta gäller dock under förutsättning att det i den nationella rättsordningen, på andra områden än de som omfattas av direktiv 93/13, föreskrivs typer av talan som grundar sig på rättsverkningarna av en konstaterad ogiltighet och som, med avseende på ändamål, grund och väsentliga inslag, är likartade med en talan om återbetalning av nämnt slag och omfattas av en preskriptionsfrist som är jämförbar med den som gäller för en sådan talan.

## Rättegångskostnader

38 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (nionde avdelningen) följande:

**Artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal samt likvärdighetsprincipen**

**ska tolkas på följande sätt:**

**De utgör inte hinder för en nationell lagstiftning eller rättspraxis som innebär att någon preskriptionsfrist inte gäller för en fastställelsetalan om att ett oskäligt villkor i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument är ogiltigt, men däremot för en talan om återbetalning som grundar sig på att ett sådant avtalsvillkor har fastställts vara ogiltigt. Detta gäller dock under förutsättning att det i den nationella rättsordningen, på andra områden än de som omfattas av direktiv 93/13, föreskrivs typer av talan som grundar sig på rättsverkningarna av en konstaterad ogiltighet och som, med avseende på ändamål, grund och väsentliga inslag, är likartade med en talan om återbetalning av nämnt slag och omfattas av en preskriptionsfrist som är jämförbar med den som gäller för en sådan talan.**

Underskrifter